

विविध माहिती

औषधांचे हिंदुस्थानांत उत्पादन

बालू युद्धपूर्वी हिंदुस्थान औषधांसाठी परदेशांवर फार मोठ्या प्रमाणावर अवलंबून होता. चाळीस वर्षापूर्वी हिंदुस्थानांत औषधांचे तीन-चारच कारखाने होते; त्यांची संख्या हळूहळू वाढत जाऊन १९३५ साली त्यांत ६० लक्ष रुपयांच्या मालाचे उत्पादन झाले. त्या वर्षी २ कोटि रुपये किंमतीच्या औषधांची आयात झाली. युद्धामुळे आतां आयात अशक्यप्राय झाली असून, लोकांची मोठी गरसोय झाली आहे. युद्धामुळे हिंदुस्थानांत औषधांचे उत्पादनास चालना मिळाली आहे. सरकारी कारखान्यांतच आतां ३५० वेगवेगळ्या प्रकारची औषधे तयार होऊं लागली आहेत. स्थानिक कारखान्यांचेहि उत्पादन पुष्कळ वाढले आहे. आतां सुमारे ७१% औषधे हिंदुस्थानांत तयार होऊं लागली आहेत; १९३९ मध्ये हे प्रमाण २५% होते.

जपानी आमबोटी

पठे हार्बरवर जपानने हष्टा केला तेव्हांपासून जपानच्या १५१ युद्धनौका बुढविण्यांत आल्या आहेत. एकूण १,०६३ जपानी आमबोटी बुढाल्या आहेत अथवा कमी-अधिक प्रमाणांत नाश पावून कायम अगर तात्पुरत्या कामांतून बाहेर गेल्या आहेत.

धान्याच्या वहातुर्कास प्राधान्य

धान्याच्या वहातुर्कास रेल्वेजनी प्राधान्य दिलेले आहे. रबीची पिके मोठ्या प्रमाणावर निघाली तर ह्या बाबतीत रेल्वेजवर आणखी ताण पटणार आहे.

मि. जे. पी. मॉर्गन

मि. जे. पी. मॉर्गन हे सुप्रसिद्ध कोट्याधीश गेल्या आठ-वह्यांत आपल्या वयाच्या ७५ व्या वर्षी निवर्तले. जे. पी. मॉर्गन आणि कंपनीचे ते प्रमुख होते. पनामा कालव्याचे हळू फ्रान्सकडून ४ कोटि डॉलर्सला विकत घेण्याचे अमेरिकेने ठरविले तेव्हां ही रकम आर्थिक षडी न बिघडवितां सोन्याच्या नाण्यांत जमविण्याचे काम अमेरिकन सरकारने ह्या फर्मकडे सोपविले होते. गेल्या युद्धाचे वेळी दोस्त राष्ट्रांना मोठमोठी कर्जे उभारून देण्याची कामगिरी ह्या फर्मने यशस्वी रीतीने पार पाडली. १९२७ ते १९३१ ह्या मंदीचे काळांतही मॉर्गन फर्मने २ कोटि डॉलर्स नफा मिळविला. मॉर्गनइतका मोठा आयुर्विमा दुसऱ्या कोणाचा क्वचितच असेल. १९१७ साली त्याने २५ लक्ष डॉलर्सची पॅलिसी घेतली. १९१५ साली त्यांच्या सुनाचा प्रयत्न झाला होता.

डि गॉलचा सल्ला

फ्रेंच कामगार जर्मनीकडे जाण्याचे मार्गांत शक्य ते आड-बळे आणण्याचा सल्ला जनरल डि गॉल ह्यांनी फ्रेंच जनतेस दिला आहे.

बँकांना छुटी

शुक्रवार, ता. १९ रोजी "इदे मिलाद" निमित्त व सोमवार ता. २२ रोजी "होळी" निमित्त बँका बंद रहातील.

मोटारीच्या वेगाचे नियंत्रण

मध्यप्रान्त व वऱ्हाड ह्यांतील रस्त्यांची व पुलांची परिस्थिती लक्षांत घेतां, त्यांवर वहातुक करणाऱ्या मोटारीच्या वेगाचे नियंत्रण करणे, येथील प्रांतिक सरकारास आवश्यक झाले आहे.

सरकारी आकड्यांचा खुलासा

सरकारी रिपोर्टांत दिलेल्या आकडेवार माहितीचे नोट आक-लन करणे बरेच कठीण जाते. ही अडचण दूर करण्यासाठी "सरकारी आकड्यांचा खुलासा करणारा मार्गदर्शक" ह्या नांवाचे एक पुस्तक हिंदुस्थान सरकारच्या कचेरीमार्फत प्रसिद्ध करण्यांत येत आहे. ह्याचा पहिला भाग उपलब्ध झाला असून दुसरा भाग लवकरच प्रसिद्ध होईल.

महाराष्ट्रांतील कारखान्यांची साखर

महाराष्ट्रांतील साखर कारखान्यांची डेकन शुगर फॅक्टरीज असोसिएशन ह्या नांवाची एक प्रातिनिधिक संस्था आहे, तिचे वतीने श्री. डहाणूकर ह्यांचे नेतृत्वाखाली एका शिष्टमंडळाने मि. नाइट, मुंबईच्या गव्हर्नरांचे सल्लागार, ह्यांची भेट घेतली. असोसिएशनच्या सभासदांचे कारखान्यांत साखरेचा साठा वाढत आहे तेव्हां त्यांस ज्यास्त साखर जनतेस विकतां घेण्याची सवलत मिळावी अशी श्री. डहाणूकर ह्यांनी विनंति केली.

हिंदुस्थान सरकार विरुद्ध मद्रास सरकार

मद्रास प्रांताने मालाच्या विक्रीवर कर बसविला आहे, त्यापैकी पहिल्या विक्रीवरील कर एक्साईज पट्टीचा भाग असल्यामुळे तो हिंदुस्थान सरकारच्या कर्जेत येत असल्याने तेवज्यापुरता मद्रास सेल्स टॅक्स अँक्ट बेकायदा आहे अशा स्वरूपाचे आपले म्हणणे हिंदुस्थान सरकारने फेडरल कोर्टांत मांडले होते. फेडरल कोर्टांत हा प्रश्न उपास्थित करण्याचा हेतु सरकारास प्रिव्ही कौन्सिलकडे अपील करतां यावे असा होता. फेडरल कोर्टाने मद्रास प्रांतिक सरकारच्या बाजूने निवाडा केला.

हिंदी तांदळाचे पीक

१९४१-४२	२,५३,५१,००० टन.
१९४२-४३	२,४५,२२,००० टन.
षट	३%

हातसडीचे तांदूळ

तांदळाच्या कमतरतेमुळे चालू वर्षी लोकांना सकस अन्नाचा पुरवठा थोडा कमी होईल, त्यास मुख्य उपाय म्हणजे तांदळाची लागवड वाढविणे हा होय. मुंबई सरकार त्याबाबत प्रयत्न करितच आहे. तांदळातील महत्त्वाचे सत्वांश, तांदूळ गिरणीत कांडल्या-मुळे नाहीसे होतात, ते कायम राखणे हाहि अन्नपुरवठा वाढ-विण्याचा एक मार्ग आहे. हाताने सडलेल्या तांदळापेक्षा गिरणीत सडलेला तांदूळ अन्न ह्या दृष्टीने कमी कसाचा असतो हे सिद्ध आहे. तांदळाच्या वरच्या टरफलांतील जीवनास आवश्यक असलेली द्रव्ये, हातसडीच्या तांदळांतून नाहीशी होत नाहीत. शिवाय, कोंड्याचा उपयोग दुसरे जिन्नस करण्याकडे अथवा जनावरांस घालण्याकडे होतो, हा हातसडीच्या तांदळाचा आणखी फायदा आहे. घरगुती घद्यांस मिळणारे उत्तेजनहि ह्यासंबंधांत लक्षांत ठेवले पाहिजे. हातसडीच्या तांदळाच्या अभावी निदान कमी सडलेले तांदूळ तरी साण्यासाठी वापरावे.

राजपुताना विश्वविद्यालय

राजपुतान्यासाठी स्वतंत्र विश्वविद्यालय स्थापण्यांत यावे, अशी सूचना जयपूरचे दिवाण, सर. मिर्झा इस्माइल ह्यांनी आपल्या भाषणांत नुकतीच केली. राजपुतान्यांतील सर्व संस्था-नांनी सहकार्याने त्याची स्थापना न केल्यास, जयपूर संस्थान स्वतःपुरते वेगळे विश्वविद्यालय काढील असेहि ते म्हणाले.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ८२	नवे कामन्ने कालेज... ८५
२ लंडनमधील हिंदी शिलका... ८३	५ बीवर ... ८६
३ हातसडीचे तांदूळ ... ८४	६ देवकरण नानजी इ. कं. लि. ... ८६
४ स्फुट-विचार	७ रिसर्व्ह बँकेचे साहा- दिक पत्रक ... ८७
फिनेन्स बिलावर चर्चा- भावी आंतरराष्ट्रीय चलन- रबराच्या मन्त्र्यांचे भवितव्य-	८ इंडस्ट्रिअल इ. ट्रस्ट लि. ८७

अर्थ

बुधवार, ता. १७ मार्च, १९४३

लंडनमधील हिंदी शिलका

सध्या युद्धपरिस्थितीमुळे हिंदुस्थानांत चलनी नोटांचा विस्तार सारखा चालला आहे आणि हिंदी शिलका लंडनमध्ये वाढत असून त्यांचा विनियोग कसा करावयाचा ह्याविषयी वादग्रस्त प्रश्न उपस्थित झाला आहे. सर जेमी रेस्मन ह्यांनी ह्या बाबतीत असेंब्लीत भाषणे केली त्यांचा मथितार्थ आम्हीं ह्या पूर्वीच दिला आहे. अर्थमंत्र्यांच्या सुलाशाने कायदेमंडळाच्या सभासदांचे समाधान झालेले नाही असे उघड दिसते आणि हिंदी वृत्तपत्रांतहि तोच ध्वनि उमटलेला आहे. हिंदी व्यापारी संस्थांनीहि प्रस्तुत संबंधांत असमाधान व्यक्त केले आहे. कौन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये ह्या विषयावर एक ठरावच पुढे मांडण्यांत आला होता आणि त्यावर झालेल्या चर्चेवरून हिंदी चलनाचा विस्तार व लंडनमध्ये साचणाऱ्या हिंदी शिलकांचा विनियोग ह्या दोन्ही बाबतीत सरकारचे धोरण सभासदांस असंमत असल्याचे स्पष्ट होते.

हिंदुस्थानच्या शिलका लंडनमध्ये फुगत आहेत, ह्याचे कारण असे आहे की, साम्राज्य सरकारच्या वतीने हिंदुस्थान सरकार ह्या देशांत रुपयाच्या स्वरूपांत खर्च करते त्याचा मोबदला लंडन येथे पौंड-स्टर्लिंगमध्ये आम्हांस मिळतो. ह्या सर्चासाठी हिंदुस्थान सरकार नोटा काढून त्या प्रचलित करते त्यामुळे येथील चलन फुगते आणि लंडनमध्ये जमणारे स्टर्लिंग ह्या चलनास आधार म्हणून समजले जाते. लंडनमध्ये साचणाऱ्या शिलकांतून हिंदुस्थानचे इंग्लंडांत काढलेले कर्ज फेडण्यांत आले आहे आणि ह्या देशाच्या तिकडे यावयाच्या इतर देण्यांची बासलात लावण्यासाठीहि त्यांचा उपयोग करण्यांत येत आहे. तरीहि शिलका वाढत राहिल्या आहेत. त्यांची एक गंगाजळी बनवण्यांत यावी आणि युद्धोत्तर काळांत हिंदुस्थानास आवश्यक असलेला माळ इंग्लंडमध्ये सरेदी करण्यांत तिचा विनियोग व्हावा अशी हिंदुस्थान सरकारची योजना आहे.

ही सरकारची कल्पना आणि चलनी नोटांचा चाळलेला विस्तार ह्यांचेवर कौन्सिल ऑफ स्टेटमध्ये प्रतिकूल टीका झाली. हिंदुस्थान सरकार साम्राज्य सरकारासाठी ह्या देशांत रुपये खर्चते आणि त्यांचा मोबदला त्यास लंडनमध्ये प्रचलित हुंडणावळीच्या

द्वारे मिळतो. पुढे त्या शिलकांचा विनियोग ब्रिटिश माळ घेण्यांत होईल किंवा अन्य तऱ्हेने केला जाईल तेव्हा हुंडणावळीचा दर बदलला तर हिंदुस्थानचे नुकसान होण्याचा संभव आहे. मागील महायुद्धाच्या समाप्तीनंतर पौण्ड-स्टर्लिंगचे मोल कमी झाले, तसाच प्रकार ह्या खेपेसहि झाल्यास हिंदुस्थानच्या पदरांत कमी किंमतीचा माळ पडेल अशी भीति व्यक्त करून कौन्सिल ऑफ स्टेटच्या एका सभासदांनी या बाबतीत ब्रिटिश सरकारने हमी यावी असे सुचवले. ज्या भावाने रुपयाचे स्टर्लिंगमध्ये रूपांतर होत आहे त्याच भावाने लंडनमधील हिंदी शिलकांतील स्टर्लिंगचा रुपयांत मोबदला होण्याची सात्री पाहिजे असे त्यांचे म्हणणे होते. दुसऱ्या एका सभासदांनी चलनांत होणाऱ्या बेसुमार विस्ताराविषयी भीति व्यक्त केली. चालू वर्षाच्या पहिल्या ४७ दिवसांत ५३ कोटी रुपयांचे चलन नवीन चालू करण्यांत आले असल्याचे त्यांनी सांगून आपल्या म्हणण्यास पुष्टी दिली. ह्या रीतीने चलनाचा विस्तार चालू राहिल्यास पुढील वर्षाच्या मध्यास त्याचे प्रमाण एक हजार कोटी रुपयांची मर्यादा गाठील असेहि ते म्हणाले आणि ह्या गोष्टीस तात्काळ आळा घालण्यांत आला पाहिजे असे त्यांनी सुचविले. या प्रश्नाचा सर्व बाजूंनी विचार करण्यासाठी मध्यवर्ती कायदेमंडळाची एक समिती नेमण्यांत यावी अशीहि सूचना पुढे मांडण्यांत आली.

सरकारच्या वतीने उत्तरादासल भाषण करतांना फिनेन्स खात्याच्या चिटणविसांनी वरील प्रकारच्या समितीची अनावश्यकता प्रतिपादिली व अशी माहिती दिली की लंडनमधील हिंदी शिलकांचा विनियोग कसा व्हावा, ह्याविषयी सत्ता यावा म्हणून तो प्रश्न पुनर्घटना कमिटीस सादर करण्यांत आला आहे आणि ही कमिटी पूर्णपणे प्रातिनिधिक आहे व दुसऱ्या चौकशी समितीची आवश्यकता नाही. पुनर्घटना कमिटीचा तरी सत्ता घेण्याची जरूरी सरकारास वाटली ह्यावरून त्यांच्या योजनेवर झालेल्या टीकेंत पुष्कळ तथ्यांश आहे ह्या विषयीची त्यांनी कबूली दिल्यासारखेच आहे. पण ही तपशिलाच्या विचाराची व्यवस्था झाली, त्याच्या बुडाशी असलेल्या तत्त्वाची नव्हे, हे विसरतां कामा नये. लंडनमधील स्टर्लिंग शिलकांचा हिंदुस्थानास पूर्ण मोबदला मिळावा असे टीकाकार म्हणतात ह्यावरून सदरहू शिलकांची उपयुक्तता त्यांस मान्य आहे असे झाले, ह्या फिनेन्स सेक्रेटरींनी केलेल्या कोटिक्रमांत काय स्वारस्य आहे हे समजणे कठीण आहे. युद्धपरिस्थितीत चलनाची वाढ होणे अपरिहार्य आहे ह्या त्यांच्या म्हणण्यांत सत्य आहे आणि चलनाच्या वाढीचा परिणाम बाजारभावाच्या वाढीत होऊन महागाईमुळे चलनाचा विस्तार आवश्यक होतो हे त्यांनीच कवूठ केले आहे. इंग्लंड-पाशी हिंदुस्थानास मोबदल्यांत देण्यास चांदी-सोने नाही आणि त्यास इकडे ऐनजिनसी माळ पाठवितां येत नाही. ह्यामुळे लंडनमध्ये हिंदी शिलका सांचत आहेत असा सुलामा त्यांनी केला. वाढत्या चलनाच्या स्वरूपांत कयशकि लोकांच्या हाती जात आहे ती कमी कशी होईल आणि पैशाच्या विस्ताराचे अनिष्ट परिणाम कसे टाळतां येतील ह्या विषयी त्यांनी विशेष कांठीच सांगितले नाही. हा वास्तविक रीत्या मुद्याचा प्रश्न आहे आणि तो सोडविण्याचा यत्न सरकारने लोकांच्या सहकारितेने करणे अगत्याचे आहे. लंडनमधील शिलकांचा विनियोगहि हिंदी लोक-मतास अनुसरून झाला पाहिजे आणि त्या संबंधांतील साशंकपणा व अनिश्चितता ही दूर करण्यांत आली पाहिजेत.

हातसडीचे तांदूळ

समाजामध्ये आधुनिक सुधारणांचा जसजसा प्रसार होतो, तसतसा टोकॉच्या रहाणांत कृत्रिमपणा वाढत जातो, आणि तो अनेक बाबतींत प्रकृतिस्वास्थ्यास प्रतिघूल ठरतो. जुन्या चाळीरिती व रहाणी ही सर्वस्वी निर्दोष असून त्यांत बद्दल किंवा सुधारणा होण्यास मुळीच वाव नसते असा प्रकार नाही. परंतु आवश्यक सुधारणांचे बरोबर दोष येतात, त्यांचे निवारण होण्याची काळजी वेळीच घेतली जाणे आवश्यक असते. युद्ध-परिस्थितीमुळे कित्येक नेहमींच्या संवयीच्या वस्तु दुर्मिळ झाल्या आहेत, त्यांची जागा भरून काढण्याच्या प्रयत्नांत विशिष्ट नव्या संवयीस स्रो बसत असून कृत्रिमता नाहीशी होत आहे व नैसर्गिकपणाने वागण्याची प्रवृत्ति स्वीकारणे प्राप्त झाले आहे, ही गोष्ट आतां प्रत्येकाच्या अनुभवाची असल्याने तिच्याविषयी तपशील येथे देण्याचे प्रयोजन नाही. तरीहि हातसडीच्या तांदूळाच्या उपयोगाचे उदाहरण ठळक असल्याने त्याचा उल्लेख करण्यासारखा आहे. सध्या हिंदुस्थानांत युद्धाच्या पूर्वीच्या काळाच्या मानाने तांदूळाचा पुरवठा मर्यादित झाला आहे आणि त्याच्या तुटवट्याची जागा भरून काढणे आवश्यक झाले आहे. अशा वेळी एका महत्त्वाच्या गोष्टीकडे लक्ष वेधले जात आहे, ती म्हणजे गिरणीत स्वच्छ केलेल्या तांदूळापेक्षा हातसडीच्या तांदूळाचा अन्नांत उपयोग केला गेल्यास तो अधिक आरोग्यकारक आहे ही होय. अलीकडे यंत्रसहाय्याने भात काढून त्याचे स्वच्छ तांदूळ करण्याचा प्रघात प्रसार पावला आहे. त्यांत भात सडण्याचे मानवी श्रम वांचतात आणि पांढरा शुभ्र तांदूळ त्यांतून निघतो असा दुहेरी फायदा दिसत असल्याने ही यांत्रिक पद्धति समाजांत फैलावली आहे. परंतु हातसडीच्या तांदूळावर कोंडा राहिल्याने तो काळसर दिसत असला तरी त्यांत विटामिनचे पोषक द्रव्य शिथिल रहाते आणि अन्न या नात्याने त्याचे गुण अधिक असतात, असे मत आधुनिक शास्त्रज्ञांनी व्यक्त केले आहे. सध्याच्या युद्धकाळांत तांदूळाचा पुरवठा अपुरा झाला असल्यामुळे लोकांनी हातसडीचे तांदूळ वापरल्यास यंत्रांत सहा टके इतका मोलवान कोंड्याचा भाग नष्ट होतो तो वाचून जनतेस पौष्टिक अन्न मिळेल हा दुहेरी फायदा होण्याजोगा आहे. भात काढण्याच्या घरगुती पंध्यास त्यायोगाने उत्तेजनहि मिळेल, ही गोष्टहि नजरेस आणण्यांत आली आहे, तिच्याकडे लक्ष वेधले जाणे अगत्याचे आहे. यंत्र मानवी श्रम वांचविते हे सरे आहे, आणि यांत्रिक सुधारणेचा उपयोग करणे इष्टहि असते, परंतु यंत्रांतून स्वच्छ करून काढलेले तांदूळ प्रकृतीस अपायकारक ठरत असतांना, हातसडीच्या तांदूळांत पोषक व पाचक द्रव्ये असतात तीं नाहीशी करणे हे चुकीचे काम असल्याचे शास्त्रीय रीतीने सिद्ध झाले असतां आणि तांदूळाच्या सध्याच्या पुरवठ्याचा अधिकृत अधिक उपयोग कर्तव्य असतां हातसडीच्या तांदूळास नाके न मुरदतां तोच नियमाने वापरणे उचित नाही असे कोण म्हणेल ?

वॅगन्स

१९७५ ब्रॉड गेज व ७३६ मीटर गेज वॅगन्सची ऑर्डर सरकारने देऊन ठेवली आहे. त्यापैकी २६५ ब्रॉड गेज वॅगन्स आलेल्या आहेत. बाकीच्या वॅगन्स १९४३-४४ अखेर येतील.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०९]

अधिकृत भांडवल	₹. १,००,००,०००
बचत झालेले भांडवल	₹. १,००,००,०००
गिःकर्त फंड	₹. १,२०,५०,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल चिल्ड्रिंग, मुंबई.

सुवर्धमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काठवादेवी आणि मलबार हिल्स.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस ब्रिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंघेरी (मुंबई शेजारी), गंदी (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्लाइव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बदा बसार्), कलकत्ता (चौरंगी स्टेशन), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंग्जवे), नागपूर (इनवारी बसार्), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्डस : वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स : सर सुनीलाल व्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अभ्यक्ष), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गोडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स :

दररोजच्या ₹. ३०० ते ₹. १,००,००० रकमेच्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. ₹. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ ₹. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजाने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

बिल्ट व सेटलमेंट्समार्फे बँक एक्सचेंजर व ट्रेडी म्हणून काम करते. सर्व तऱ्हेचे ट्रेडीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंटः—टी. आर. लालवाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा : दळाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत व विक्रीस

काढलेले भांडवल	: ₹. १०,००,०००
सपलेले भांडवल	: ₹. ६,४८,५५०
बचत झालेले भांडवल	: ₹. ३,२४,२७५
एकूण सेव्हिते भांडवल	: ₹. ५०,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष. श्री. धों. कृ. साठे, श्री. न. ग. पवार, श्री. ज्यं. वि. रानडे, श्री. वा. पुं. वंदे, श्री. मा. रा. जोशी, श्री. श्री. गो. मराठे, श्री. र. चिं. सोहोनी, श्री. म. वि. गोखले, श्री. वि. ह. देशमुख.

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची सुरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

बँकेच्या शेअरवर डिसेंबर १९४२ अखेर पुण्या झालेल्या वर्षाकरिता ४% कर-माफ डिव्हिडंड जाहीर झाले. शेअर-विक्री चालू आहे. प्रत्येक शेअर पांच रुपये वाडीने विकण्यांत यावयाचा आहे व ती रक्कम शेअरचे मागणी बरोबर पाठवावी लागेल.

ग. ल. हळबे,
ऑफिशिएटिंग मॅनेजर.

स्फुट विचार

करांविषयीच्या विलाची चर्चा

सर जेमी रेस्मन ह्यांनी मध्यवर्ती असेंब्लीपुढे मांडलेल्या अंदाजपत्रांतील स्वर्चाच्या बाबीस मान्यता मिळून त्यांनी सुचविलेल्या करांच्या योजनांची चर्चा गेल्या आठवड्याच्या असेलीस चालू झाली. ह्या सूचना एका बिलांत ग्रथित केलेल्या असतात आणि त्याचा कायदा मंजूर झाला म्हणजे सरकारास त्यांतील अंतर्भूत कर वसूल करण्याचा अधिकार प्राप्त होतो. इतर कायद्यांच्या सव्याप्रमाणे ह्याहि बिलाची तीन वाचने होतात. त्यांतल्या पहिल्या वाचनास गेल्या आठवड्यांत प्रारंभ झाला. ह्या वाचनाचे प्रसंगी बिलांत अंतर्भूत झालेल्या करांविषयीच सभासदांनी बोटावें असा निर्व्वनसतो. एकंदर राज्यकारभाराच्या धोरणावर टीका करण्यास त्यांस मुभा असते. ह्या प्रघातास अनुसरून अनेक विषयांवर आपले विचार व्यक्त करण्याची संधी निरनिराळ्या सभासदांनी प्रस्तुत बिलाच्या चर्चेच्या प्रसंगी घेतली. युद्धस्वर्चाची वाटणी ग्रेटब्रिटन व हिंदुस्थान ह्यांचे दरम्यान न्यायाने व ह्या देशाच्या पेपतीस धरून होण्यासाठी हिंदी लोकमताचा सडा घेण्याची आवश्यकता ह्या चर्चेत प्रतिपादली गेली. लंडनमधील हिंदी शिलकांचा विनियोग हा टीकेचा विषय असणें तर अपाहिचार्यच होतें. चलनाच्या विस्तारास मर्यादा घालण्याचें महत्त्व, अधिक सरकारी कर्जे काढून वाढता स्वर्च भागविण्याची आवश्यकता, तसेच, युद्धोत्तर काळांतील आर्थिक पुनर्घटनेची योजना आखण्याचें अगत्य ह्यांचे संबंधांत सूचना करण्यांत आल्या. वनस्पतिजन्य तुपावरील कर हा सामान्य जनतेच्या अन्नावर कर असल्याचें सांगण्यांत आलें. एका सभासदानें हिंदी योद्ध्यांच्या शौर्याची स्तुति करून युद्धोत्तर काळांतील त्यांच्या जीवनक्रमाची तरतूद केली जावी असें सांगितलें. युद्धसमाप्तीनंतर हिंदुस्थानच्या लंडनमधील पैशाचा उपयोग अमेरिकेमध्येहि यंत्रसामुग्री खरेदी करण्यांत येऊं शकला पाहिजे आणि ह्यासाठी ह्या दोन देशांचे दरम्यान खास व्यवस्था होणे आवश्यक आहे असें सुचविण्यांत आलें, कामकरी वर्गास स्वस्त धान्य आणि कापड मिळेल अशी तजवीज सरकारनें करण्याची आवश्यकता प्रतिपादण्यांत आली.

भावी आंतरराष्ट्रीय चलन

चालू युद्धाच्या शेवटीं जागतिक पुनर्घटना होईल तेव्हां सर्व प्रकारची आंतरराष्ट्रीय सहकारिता अंगिकारली गेल्यावांचून तिची कोणतीच योजना यशस्वी होणे अशक्य आहे. युद्धामुळे झालेली हानि भरून काढण्यास राष्ट्रांमधील व्यापार व देवघेव सुरळीतपणाने व्हावी लागेल. आंतरराष्ट्रीय व्यापार, राष्ट्रीय उद्योगधंदे, राष्ट्रांतील अंतर्गत बाजारभाव, चलन व हुंडणावळ यांचे परस्पर संबंध इतके नाजूक आहेत की, त्यांविषयीचा विचार व तरतूद एवहापासून होण्याचें महत्त्व इंग्लंड व अमेरिका ह्या देशांस भासूं लागलें आहे. पंधरा वर्षांमार्गे एक जागतिक आर्थिक परिषद भरली होती, पण राष्ट्रीय चलनांचे परस्पर संबंध कसे असावे ह्या संबंधांत तीमध्ये मतभेद उत्पन्न होऊन तिची चर्चा फलरूप होऊं शकली नाही. ह्याकरितां चलन व हुंडणावळ ह्यांचे बाबतीत आंतरराष्ट्रीय धोरण काय असावें ह्याचा विचार प्रस्तुत युद्धाच्या समाप्तीपूर्वीच चालला असल्याची माहिती प्राप्त झाली आहे.

ह्यासंबंधांतली तपशीलवार योजना अर्थातच उपलब्ध नाही. तथापि, सोन्यावर आधारलेलें किंमतीचें प्रमाणभूत असें चलन मान्य करण्यांत यावें आणि त्याच्या अनुरोधाने राष्ट्रांनी स्वतःची चलने निश्चित करावी असें सुचविण्यांत येत असल्याचें समजतें. आंतरराष्ट्रीय देर्जा-घेणी सुग्रीतपणाने पार पडावी म्हणून त्यांवर देखरेख करण्यासाठी प्रातिनिधिक आंतरराष्ट्रीय समितीसारखी संस्था स्थापणें आवश्यक होईल. गरीब व कर्जदार राष्ट्रांच्या सोयीसाठी आंतरराष्ट्रीय फेड व हिशेब ठेवावे लागतील आणि चलनांच्या अंतर्गत व बहिर्गत मोलांच्या वैचित्र्यामुळे उद्भवणारी स्पर्धा व घोटाला टाळण्याची योजना अमळांत आणावी लागेल. शांतता जिंकणें हें युद्ध जिंकण्याइतकेंच अवघड आहे, ह्याचा अनुभव मागील महायुद्धाचे बाबतीत आलेला आहे. त्यापासून बोध घेण्याची प्रवृत्ति इंग्लंड व अमेरिका ह्या देशांत दृष्टोत्पत्तीस येत आहे. सोन्याचादीचा व भांडवळाचा पुरवठा अमेरिकेंत युद्धोत्तरकाळांतहि विपुल रहाणार असल्याने त्या राष्ट्राची सहकारिता आर्थिक पुनर्घटनेत निर्णायक ठरेल ह्याविषयी शंका नाही. हिंदुस्थानांत राष्ट्रीय चलन आणि लंडनमधील हिंदी शिलकांचा विनियोग ह्यांचे संबंधांत सध्या जोराची चर्चा चालू आहे तिचें महत्त्व व अगत्य वरील विवेचनावरून स्पष्ट होण्यासारखें आहे. भावी आर्थिक पुनर्घटनेत हिंदुस्थानच्या हितसंबंधीचें योग्य रक्षण व्हावें ह्यासाठी एव्हापासून दक्षता बाळगली जाण्याचें महत्त्व ह्या चर्चेच्या मुळाशी आहे.

रबराच्या मळ्यांचें मवितव्य

जपानी आक्रमणामुळे रबराच्या उत्पादनापैकी नऊ दशांश उत्पादन जपानच्या ताब्यांत गेले आहे. आतां वार्षिक फक्त १ लक्ष टन इतकेंच रबर बाकीच्या देशांस उपलब्ध आहे. नैसर्गिक रबराची जागा भरून काढण्याचा प्रयत्न चालू आहे. १९४० सालीं २,५०० टन कृत्रिम रबर तयार करण्यांत आले. १९४१ सालीं हा आकडा ४ लक्ष टनांवर जाईल, अशी अपेक्षा आहे. कृत्रिम रबराचें उत्पादन ह्याच गतीने वाढत गेल्यास नैसर्गिक रबरास तो एक जबरदस्त प्रतिस्पर्धी निर्माण होणार आहे. पूर्व आशियांतील मळ्यांत रबर अत्यंत स्वस्तांत तयार होत असले तरी मोठ्या प्रमाणावर तयार होणाऱ्या विविध प्रकारच्या कृत्रिम रबरापुढे विशेषतः किंमतीत त्यास हार खावी लागेल, असा अंदाज आहे. तथापि नैसर्गिक रबराचे कांहीं विशेष गुणधर्म आहेत, त्यांमुळे त्याचें महत्त्व अबाधित राहील, अशी अपेक्षा आहे. रबर प्रॅक्शन इनव्हेस्टमेंट ट्रस्ट कंपनीचे उपाध्यक्ष, मि. एरिक मॅकफेडनस, ह्यांनी ह्या संबंधांत व्यक्त केलेले विचार महत्त्वाचे आहेत. नैसर्गिक रबराची बाजारांतून हकालपट्टी झाल्यास ब्रिटिशांनी रबराच्या मळ्यांत गुंतविलेल्या भांडवळाचें काय होणार ? रबराच्या मळ्यांत काम करणाऱ्या हिंदी, जपानी व चिनी मजूरांची उपासमार कशी टळणार ? इत्यादि प्रश्न त्यांनी उपस्थित केले आहेत. रबराचा उपयोगच इतका मोठ्या प्रमाणावर होऊं लागेल की, कृत्रिम रबराबरोबर नैसर्गिक रबरासहि मोठी मागणी कायम राहील व आपत्ति टळे, अशी त्यांची अपेक्षा आहे. कपास व लोकर ह्यांचेवर रेयॉन व कृत्रिम धागे ह्यांचा जाणवण्याइतका प्रतिकूल परिणाम झालेला नाही, हा दाखला देऊन, रबराच्या मळ्यांची सुधारणा घडवून आणून उत्पादन कार्यक्षमतेनें केले तर त्यांस धय नाही, असे मि. मॅकफेडन ह्यांनी सांगितले.

पुण्याचे नवे कॉमर्स कॉलेज

पुणे येथे एक कॉमर्स कॉलेज स्थापन होणार असल्याची माहिती आता जाहीर झाली आहे. हे व्यापारी कॉलेज डेकन एज्युकेशन सोसायटीच्यातर्फे निवणार असून त्याची सर्व पूर्वतयारी झालेली आहे. व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांचे वाढीबरोबर महाराष्ट्रात व्यापारी शिक्षणाच्या व्यवस्थेचीहि आवश्यकता होती, ती प्रस्तुत कॉलेज भरून काढीत आहे—त्यामुळे उच्च व्यापारी शिक्षण सक्षमसाध्य होईल हा त्याचा मोठा फायदा आहे. अशा तऱ्हेचे कॉलेज पुणे येथे स्थापण्याचे काही प्रयत्न ह्यापूर्वी झाले होते परंतु ते यशस्वी झाले नाहीत. डेकन एज्युकेशन सोसायटी-सारख्या संस्थेचा भ्रम पाठिंबा व सोसायटीचे सेक्रेटरी प्रा. द. गो. कर्वे ह्यांची उत्कृष्ट योजना ह्यांचेमुळे कॉमर्स कॉलेजला युनिव्हर्सिटीची व सरकारची मान्यता मिळण्यास अडचण पडली नाही. प्रा. कर्वे हे नव्या कॉलेजचे पहिले प्रिन्सिपॉल आहेत. त्यांच्या विद्वत्तेप्रमाणे कुशल मार्गदर्शन व नेतृत्व ह्यासाठीहि त्यांची रुचाती आहे. त्यांचे निदर्शनासाली कॉमर्स कॉलेजची भरभराट होऊन त्यास मानाची जागा प्राप्त होईल ह्याबद्दल शंका नाही. सध्या मुंबई येथे दोन व अहमदाबाद येथे एक अशी तीन व्यापारी कॉलेजे चालू आहेत. महाराष्ट्रासाठी नवे कॉलेज स्थापल्याने डेकन एज्युकेशन सोसायटीस महाराष्ट्रीय उद्योगधंद्यांच्या पद्धतशीर वाढीस हातभार लावल्याचे श्रेय मिळणार आहे.

बॉम्बर

बॉम्बवाहू विमानास बॉम्बर असे म्हणतात. बॉम्बचे प्रत्येकी वजन ५०० ते ८००० पौंड असू शकते. असे बॉम्ब वाहणारी विमाने अर्थातच मोठी असावी लागतात. फायटर्सपेक्षा ती मोठी असतात, त्यांत पेट्रोल अधिक मावते व ती ज्यास्त दीर्घ प्रवास करू शकतात. बॉम्बरमध्ये बहुधा सहा माणसे असतात. उंचीवरून लक्ष्यावर बरोबर बॉम्ब टाकतां यावा, ह्यासाठी बॉम्बरमध्ये अत्यंत अचुक अशी यंत्रसामुग्री असते. ग्रेट ब्रिटनची बॉम्बर पुष्कळच मोठी असतात. युरोपांत आंतर्गत जाऊन बॉम्ब टाकण्याची कामगिरी त्यांस करावयाची असते. इजिप्तमध्ये फायटर-बॉम्बरचा उपयोग करण्यांत येत आहे. ह्यामध्ये फक्त एकच बॉम्ब मावतो. ह्या विमानांतील बॉम्ब शत्रूवर टाकला म्हणजे ते फायटर म्हणून काय करते. अमेरिकेचे बॉम्बर “फ्लाइंग फोर्ट्रेस” म्हणजे उडते किल्ले या नांवाने प्रसिद्ध आहेत. ह्या बॉम्बरवर कित्येक तोफा बसविलेल्या असतात व त्यावर हल्ला करणे अत्यंत कठीण असते. फार मोठ्या उंचीवरून हे उडते किल्ले प्रवास करू शकतात व त्यामुळे त्यांचे अस्तित्व जमिनीवरून कळून येत नाही. विशेषतः दिवसाकाठी बॉम्ब टाकण्यास त्यांचा फार उपयोग होतो. “लिब्रेटर” नांवाचेहि अमेरिकन बॉम्बर आहेत ते “उडत्या किल्ल्या” पेक्षाहि मोठे व मजबूत असतात. “डाइव्ह बॉम्बर” हे जर्मनीचे वैशिष्ट्य आहे. हा बॉम्बर फार उंचावरून बॉम्ब टाकत नाही, तो आपल्या लक्ष्याचे समीप वेगाने येतो व आपले काम आटपून वर निघून जातो. जमिनीवरील सैनिकांवर हल्ला करण्यासाठी त्याचा मुख्यतः उपयोग करतात; परंतु उंचीवरून अचूक बॉम्बफेक त्यास करितां येत नाही. ज्या फौजांच्या रक्षणासाठी फायटर विमाने व अँटी एअर क्राफ्ट तोफा नाहीत, अशा फौजांस डाइव्ह बॉम्बरचा फार धोका असतो.

निजाम राज्य

प्रवासी व व्यापारी लोकांच्या माहितीसाठी हैद्राबाद शहराविषयीचे एक सुंदर व चित्रमय छापील चोपडे हैद्राबाद नगरपालिकेने प्रसिद्ध केले आहे. या चोपड्यांतील काही माहिती पुढे उद्धृत करण्यांत आली आहे.

निजाम राज्याचे क्षेत्रफळ, वऱ्हाड सोडून, ८२,६९८ चौरस मैल आहे. म्हणजे ते इंग्लंड व स्कॉटलंड या दोन देशांच्या क्षेत्रफळापेक्षा अधिक आहे. वऱ्हाडची राज्यव्यवस्था मध्यप्रान्ताबरोबर होत असली तरी तो प्रदेश निजाम सरकारच्या आधिपत्यासाली आहे.

सन १९४१ च्या खानेसुमारीप्रमाणे संस्थानची एकंदर लोकसंख्या १ कोट ६२ लाख असून हैद्राबाद शहराची लोकसंख्या ७-२८ लाख आहे.

संस्थानांत ५,००० मैल लांबीच्या सडका आहेत. कोणत्याहि संस्थानांत असलेल्या रेल्वे लाइन्सपेक्षा या संस्थानच्या हद्दींतील रेल्वे लाइनी जास्त आहेत. एकंदर रेल्वे लाइन्ची लांबी १,६६४ मैल आहे. सडका व रेल्वे लाइन्समुळे आयात व निर्यात व्यापाराची उत्कृष्ट तरतूद झाली आहे, व उत्तर व दक्षिण हिंदुस्थानमध्ये आणि पूर्व व पश्चिम किनारा यांमधील असलेल्या थेट पर्यंतच्या लाइनीचा व सडकांचा या संस्थानमधील रेल्वे लाइनी व सडका एक भाग बनला आहे. याशिवाय रेल्वे व रस्ता यांत्रिक वाहतुकीचा समन्वय करण्यांत आला असून बसेसची संख्या थोडीथोडकी नसून ११८ इतकी मोठी आहे व बसेस चालत असलेल्या सडकांची लांबी जवळजवळ ४,००० मैल आहे. हवाई वाहतुकीचाहि समन्वय करण्याच्या दिशेने प्रगति चालू आहे. या बाबतीत हैद्राबादेत एक विमानतळ व जिल्ह्याच्या काही महत्त्वाच्या ठिकाणी विमान उतरण्याची स्थळे बांधण्यांत येऊन सदरील कार्याचा प्रारंभ आधीच करण्यांत आला आहे.

हैद्राबादेत खनिज पदार्थ विपुल असून त्यामध्ये कोळसा हा सर्वांत महत्त्वाचा आहे. याशिवाय शहाबाद येथे संगमरवरी दगडाच्या साणी असून सोन्याच्या साणी खोदण्याचे काम चालू आहे.

शेतकी हा संस्थानच्या आर्थिक जीवनाचा पाया आहे. हिंदुस्थानांत उत्पन्न होणाऱ्या एकंदर कापसाचा सुमारे १/५ हिस्सा संस्थानांत तयार होतो. आणि भुईमूग, ऊंस व इतर महत्त्वाच्या साध्याधान्यांखेरीज जगांत एरंडी व गजित धान्य जितके तयार होतं त्याचे शेंकडा ६० टक्के पीक हैद्राबाद संस्थानांत होतं.

देवकरण नानजी इन्व्हेस्टमेंट कं. लि.

देवकरण नानजी ह्या सुप्रसिद्ध फर्मने वरील कंपनी स्थापन केली आहे. कंपनीने १ कोटी रुपयांचे भांडवल विकासा काढले आहे, ते देवकरण नानजी बँकिंग कंपनी लि. ने २३% कमिशनवर अंडरराइट केले आहे. देना सन्स आणि लि. कडे कंपनीची मॅनेजिंग एजन्सी आहे. मॅनेजिंग एजंट्स कंपनीच्या बोर्डावर डायरेक्टरांच्या संख्येच्या एक तृतीयांशाइतके डायरेक्टर नेमण्याचा अधिकार आहे व त्यापैकी एक बोर्डाचा एक्स-ऑफिशियो अध्यक्ष म्हणून येईल. देवकरण नानजी बँकिंग कंपनी ही इन्व्हेस्टमेंट कंपनीची प्रमुख बँकर राहिल. तिचा एक प्रतिनिधी इन्व्हेस्टमेंट कंपनीच्या बोर्डावर येईल. मात्र बँकिंग कंपनीने इन्व्हेस्टमेंट कंपनीत किमान ५ लक्ष रुपयांचे भाग धारण केले पाहिजेत. डिरेक्टर डायरेक्टरांच्या नेमणुकीचीहि तरतूद करण्यांत आलेली आहे. भागीदारांनी निवडावयाच्या डायरेक्टरांने किमान २५ हजार रुपयांचे भाग घेतले पाहिजेत. श्री. प्राणलाल देवकरण नानजी हे बँकेचे पहिले एक्स ऑफिशियो अध्यक्ष आहेत.

रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाचें साप्ताहिक पत्रक

(५ मार्च, १९४३)

बँकिंगचा विभाग

देशे	रु.
भांडवल भरलेले	५,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड	५,००,००,०००
ठेवी:—	
(अ) सरकारी	
मध्यवर्ती सरकारच्या	१४,७७,६३,०००
ब्रह्मदेश सरकारच्या	३६,५६,०००
इतर सरकारी खाती	१७,२६,९७,०००
(ब) बँकांच्या	५२,९५,१४,०००
(क) इतर	५,३६,०७,०००
विलेले यावयाचीं	१,६४,०६,०००
इतर ठेवी	७,९५,९८,०००
एकूण रु.	११०,३२,४१,०००

येणे	रु.
नोटा	९,४२,६४,०००
रुपये (नाणे)	९,२९,०००
चिह्न (नाणे)	१,९८,०००
विकत घेतलेल्या आणि टिकट	
केलेल्या हुंड्या	
(अ) अंतर्गत	.....
(ब) बाहेरच्या	.....
(क) हिं. सरकारची ट्रेझरी विले	३६,७२,०००
परदेशांत ठेवी	९१,५६,७९,०००
सरकारांस कर्जे व अॅडव्हान्स	.....
इतर कर्जे व अॅडव्हान्स	२५,००,०००
कर्जरोख्यांत गुंतविलेला पैसा	६,३१,२६,०००
इतर येणे	२,२८,७३,०००
एकूण रु.	११०,३२,४१,०००

स्वस्त कापस, महाम कापड

कापशीची किंमत न वाढता सुताची व कापडाची किंमत मात्र वाढत आहे, ह्या प्रवृत्तीचे निदर्शक म्हणून कोहिनूर मिल्सने प्रसिद्ध केलेले आकडे दाखविता येतील. ३१ डिसेंबर, १९४२ अखेर संपलेल्या वर्षी कोहिनूर मिल्समध्ये ९१ लक्ष, २६ हजार रुपयांचा, म्हणजे त्यापूर्वीच्या वर्षीपेक्षा १५३ लक्ष अधिक रुपयांचा कापस सपला. परंतु गिरणीच्या कापडाच्या सपलाचा आकडा मात्र ह्याच मुदतीत २ कोटि, ३१ लक्ष रुपयांवरून ३ कोटि, १७ टाखांवर गेला.

पिसाळलेली कुत्री

मुंबई शहरांत दरसाळ सुमारे २ हजार लोकांना पिसाळलेली कुत्री चाबतात व त्यांस हाफाकिन इन्स्टिट्यूटमध्ये उपचार करण्यांत येतो.

इंडस्ट्रियल इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट लि.

वरील कंपनीस ३१ डिसेंबर, १९४२ अखेर संपलेल्या वर्षी ३ लक्ष, ३ हजार रुपये नफा झाला. कंपनीच्या भागीदारांस कर-माफ ४३% डिव्हिडंड मिळणार आहे. कंपनीचे वसूल भांडवल ५० लक्ष रुपये आहे. कंपनीने आपले पैसे कसे गुंतविले आहेत त्याची माहिती खालील तक्त्यात दिली आहे. कंपनीने सरकारी रोख्यांत ३ लक्ष, ७७ हजार रुपये घातले असून ४९ लक्ष ५६, हजार रुपये कंपन्यांचे भाग व डिबेंचर्स ह्यांत गुंतविले आहेत.

	%
झेअर व रोखे	४.५८
बँका	१.३८
सिमेंट	१८.५४
कापस कापड	४.४३
विना	९.२१
लोखंड-पोलाद	१४.३४
ताग	२.०१
साणी	६.४४
किरकोट	१४.६४
पब्लिक युटिलिटीज	४.१७
रेल्वेज	५.५९
रबर	१.५१
आगबोट कं.	१.१८
साखर	४.९८
चहा	१.२९
सरकारी रोखे	७.०८
	१००.००

कंपनीने सरकारी रोख्यांत गुंतविलेल्या रकमेपैकी ८९.४८% रकम हिंदुस्थान सरकारच्या रोख्यांत असून १०.५२% इतकी रकम ब्रिटिश रोख्यांत आहे. कंपनीच्या गुंतवणुकीची छाननी रोख्यांच्या प्रकाराप्रमाणे खालील तक्त्यात दिली आहे :—

सरकारी रोखे व डिबेंचर्स	१०.८६%
प्रेफरन्स भाग	२६.३७%
ऑर्डनरी भाग	६२.४७%
	१००.००

रेल्वेज व मध्यवर्ती सरकार

चालू वर्ष अखेर, रेल्वेजनी मध्यवर्ती सरकारास यावयाचे व घसारा सात्याकडून घेतलेले कर्ज सबंद भागेल, असा अंदाज आहे. रेल्वेजनी कांहीं झाले तरी किमान ठराविक रकम मध्यवर्ती सरकारास यावी ही अट असतांना पुनः रेल्वेजच्या उत्पन्नाचा मोठा भाग सरकारास मिळावा हे उचित नाही. याबाबत नवी योजना असलेली सादर करण्यांत येईल.

चीनला अमेरिकेची मदत

अमेरिका चीनला मदत करण्यासाठी उत्सुक आहे हे दर्शविण्यासाठी अमेरिकेने चीनमध्ये लष्करासाठी आपली फौज पाठवावी असे मादाम चॅंग काय शेक ह्यांनी सुचविले आहे.

हिंदुस्थान एअर कापट कंपनी

वरील कारखान्यांत बंगलोर येथे चांगल्या प्रतीची विमाने तयार होऊं लागली असल्याचे कंपनीच्या संचालक मंडळाचे अध्यक्ष, सर जॉन हिगिन्स ह्यांनी नुकतंच सांगितले.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर.

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिविडेंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची पॅरेशूटकारितां
लागणाऱ्यारेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरितां तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.श्रीराम सिल्क मिल्स लि.,
श्रीरामबाग,
बसवनगुडी, बंगलोर.नारायण गोविंद नाईक,
(माजी अध्यक्ष, ग्रेटर चेंबर ऑफ
कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टरआमच्या कारखान्यातील माल मुंबईस बॉम्बे स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्युझिअमच्या
व्यापार-संबंधीत-गृहान पहा.

सहाजेची व योजनाची उत्तम सोद.

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रु राष्ट्राकडून हवाई हल्ला अगर तत्तम उपद्रव वापामून चिन-
लढाऊ नागरिकांच्या जीविताला वेगान्या धोक्याचा समावेश विमा
पोलिसीच्या अर्थात होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमिअम भरावा
लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये चर्चिला
जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॉलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला
होणाऱ्या अपायचा अंतर्भाव होतो त्याकरितां
जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावतां—

तुमचा नि तुमच्या आतेष्ट्यांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्ष—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रकें विनामूल्य पाठवूंट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, बी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजरमधुमेहावरील
औषधतीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, हारल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे

मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेलथ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

१ पत्र पुणे, पेट मांबुडां घ. नं. ९१५११ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
२ श्रीपाद शान्त काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाविवात,' मांबुडां, घ. नं. ९२११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.